Број 73. У Новом Саду у среду 28. марта 1901 Година XXXVI.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију. Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, оа целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Програм радикалне и програм либералне странке.

Сами програми нису спасли народе, али су још мање спасли народе људи — без програма.

V.

Да видимо: шта је урадила либерална странка у очи сабора и за време сабора 1890. године?

Је ли обележила на збору или иначе свој програм? Тога се чувала! Место да каже ово је наш програм, она је трубила по „Бранику“: „Ко је за автономију тај је с нама“. И поче да труби о „солидним елементима, који сви треба да се удруже против радикала“.

Тим је либерална странка намигивала на своје старе пријатеље, па Н. Максимовића и другове, који су јавно напустили програм либералне странке. И том се приликом показало ово: Они либерали, који су бајаги верни остали автономном програму Милетићевом, траже увек и увек везе са оним негдашњим либералима, који су јавно отпали од Милетићева програма. Зар ту да не дође човек на мисао: да су они сасвим сродне душе. Само су једни имали куражи отворено да кажу: ‚куд их срце вуче, а други нису имали те куражи, него онако из потаје а под лажном маском помажу своје другове

Либерална странка, под управом дра Полита и Вучетића створи неки акциони одбор и позва на договор људе најразноврснијих начела. Чак и тадањег шајкашког посланика М. Заку. Но кад Зака не хтеде да вуче чисто њихова кола, но је употребио сва средства, да он сам буде изабран за посланика, то је било господи Политу и Вучетићу ипак мало немило пред јавношћу.

Но главно је, да је либерална странка помогла, да у сабор уђе што више присталица Нике Максимовића. После избора је „Браник“ ликовао, да они имају већину. И створише заједнички клуб „народне странке“ са Ником Максимовићем и друговима. И опет се успоставила слога. .

Но тај клуб не би дуга века. Кад је дошло на ред питање: ко да буде подпредседник сабора, одмах се клуб позавадио. Браниковци су хтели дра Илију Вучетића, а она друга њихова браћа Нику Максимовића. И Ника Максимовић је имао већину. Тада је председник тог шареног клуба, Е Думча изрекао ово: „Пошто у овом клубу има тако разноврсних елемената, да је немогуће слошки радити, разрешавам клуб.“ — А остали Браниковци узвикнуше: „Јесте, јесте, с таквим се људима не може радити!“

После овог су присталице Нике Максимовића створили засебан клуб „автономне странке“ а други њихова браћа клуб „народне странке“...

Та „автономна странка“ изабрала је доцније Бранковића за патријарха, па онда свој саборски одбор на три године, који, кад је једном засео, влада још и данас после 10 година... Ето шта учинише „солидни Браникови елементи“.

Но да се осврнемо мало на програм. Беше познато, да сабору од године 1890. предстоји да бира митрополита патријарха. То су право вршили наши сабори од 200 година, на основу привилегија и закона. У најновије доба унесено је то право и у „саборско устројство“ од 1875. године §. 18. који одређује шта спада у делокруг сабора и у 2. тачци вели: „Избор грчко источног српског митрополита патријарха...“

Па шта учинише на сабору главари либералне странке? Г. г. Полит, Вучетић, Лаза Обреновић, Медаковић и још неки уздржаше се од гласања. Ал не само то. Него су то мотивисали јавно у сабору тиме, да не учествују у избору митрополита-патријарха с тога, што још није потврђен штатут за избор митрополита.

Шта значи то? Значи, да неће да бирају, јер та ствар, то право народно није чисто и одређено. Ово је ужас!

Закон и уредбе су старије од штатута. Штатут се гради на основу закона и уредаба. Штатут не установљава право, него одређује тачно, како се извађа то право. Треба да дођемо и до штатута, али и без штатута је то наше право јасно и зајамчено. Па како су могли и смели најугледнији чланови либералне странке да дају онакву изјаву на сабору?

По њиховом се може узети, да ми и до сад нисмо имали несумњиво зајамчено право на избор митрополита, већ то право треба да нам зајамчи штатут? И по њиховом имала је влада право кад је именовала Германа Анђелића. И по њиховом, кад дође до новог избора митрополита-патријарха, ми опет не треба да бирамо без штатута. Ово је негирање нашег стеченог права, које постоји преко 200 година.

Истина Герман Анђелић је поред свег тог именован. Но јел томе криво то, што нисмо имали штатута?! Не, него је криво то, што Тисина влада, која ни у чем није поштовала закон, није га поштовала ни у томе. Од насиља нас не може спасти ни штатут. Ко уме да погази закон, томе је лако погазити и штатут.

И радикална странка је водила рачуна на сабору 1890. године о наименовању Германа Анђелића. Ал она је то хтела да изнесе у адреси својој. У тој адреси биле су ове речи:

...„Сабор ће приступити избору митрополита-патријарха с потпуним уверењем о своме, привилегијама и законом ујемченом праву на слободан избор митрополита и патријарха српског у најсмернијој нади, да ће Ваше Величанство ово повластицама и праксом утврђено и кроз пуна два века вршено право српског народа и освештати превишњом потврдом народног избраника, и да неће допустити, да се ово право крњи, повредом автономног права српског народа, каква се је догодила наименовањем у најновије доба.“

Ово становиште радикалне странке одговара потпуно праву народа. Али др. Максимовић и др. Илија Вучетић спречише на том сабору да се и прочита ова адреса радикалне мањине.

А у држању либералне странке најстрашније је то, што је она пред сабор 1890. године знала, да штатут за избор митрополита-патријарха није потврђен И кад је хтела да заузме ново становиште била је дужна, да то каже народу и бирачима пред изборе. Онда би се показало како народ мисли о томе издајству његових права. Но либерална странка не учини то, она се увек клони јасна програма и тражи „одрешене руке“.

Видећемо хоће ли још једном добити одрешене руке? И она ће морати да призна своју погрешку и да се јавно одрече оног становишта, које садржава у себи издајство народног права, па да у опште може бити говора о њој... И кад нам каже зашто је она пре била онаког мишљења, а сад је другога, то ће бити веома занимљиво и веома значајно...

ПОДЛИСТАК.

ГЛАД.

Судија седи на своме месту; крај њега млади бележник, који држи, да у свету нема ничега важнијега, од оног што он у дебеле записнике уводи. На крају стола седи државни одветник и пуши; лицу је дао такав изглед, које сваком показује његову равнодушност. Ко га види, мислио би да се не брине ни о чем, до ли о диму, који прави по густом прашњавом ваздуху фантастичне колуте. Тек онда оживе, кад унутра уђе први оптуженик, кад му требаше тражити примену најстрожије казни за учињени злочин.

Он не познаје друго, до ли строги закон, који за злочин казни. Злочинац се бадава труди да се извуче, бадава крије трагове, бадава се труди опорећи учин. Гонитељ не да, да га преваре или потресу, не слуша ни на одбрану, ни тумачења. Не види сузу у очима, бледило лица и дркћуће удове. Он зна само за злочин, за који закон казну прописује. Fiat justitia pereat mundus.

Судија погледа на сахат и зазвони. Тачно у девет почињу расправе. Педантни ред захтева, да се пази на сахат. Судија, од прилике четрдесет година, намести наочари, које се биле спустиле чак на врх носа, а њима заклони своје плаве уморне очи. Погради се по ћели, загледа у акта, и поново зазвони.

Бележник замочи перо у мастило и чека. Најпосле отворише се врата и унутра ступи један старац на коме се види да је много и тешко радио. То показују жуљеви на рукама, погурена леђа, која се већ једва држе на изнуреним ногама. Јад је уписао своју прошлост у ово лице које личи на учињену кожу. И његов поглед уморно блуди по свету, као да му биће слабо мари о оном што се у свету догађа.

Руке му се отпустиле, као да какав терет виси о њима Цело му тело подпуно мирно само се десни палац миче тамо-амо, као да га невидљиви механизам покреће. Ко би тек површно судио, помислио би, да је из уверења фаталиста.

Судија лагано прелистава по актима. А за тим отпоче претресање:

— Ви сте крали?

— Јесам, господине.

— Зар не знате да је то грех?

— Ја, Бога ми скоро и не знам шта је то грех. Хиљадама људи краду и варају у велико, па ипак им нико не каже да су злочинци.

— А што сте крали?

— Био сам гладан.

— Тако! Крађа се казни. Знате ли?

Старац не одговара. Брзо би крај претресању. Државни тужилац тражи примену закона, судија преврну неколико листи из књиге која лежаше пред њим, за тим усташе сви и судија огласи пресуду, која је гласила: три месеца тавнице.

Осуђени се равнодушно окрете и оде у пратњи чувара тавничког.

Претресања са наставише.

*

Био је гладан, Боже, шта је то? Из дана у дан долази све више лопова пред суд, који се тиме бране, е су гладни били. Из дана у дан! Па и код других судова зацело исто тако. Зар толико гладна света има у свету? Како могу красти? Красти! Реч је тако гадна, да би заиста требала да застраши људе. Крађа је гадна, непоштена, па људи ипак краду. Па шта је то глад, кад људи због ње заборављају на закон, на част и поштење.

Судији се цео дан врзла та мисао по глави. Не може да разуме, одкуда глад може толике људе да примора на крађу. Не може да појми, да је и глад једна врста велесиле.

Шта је дакле глад? Ако она заиста има толико тајанствене моћи, да може људе навести на злочин, онда је он много незиних људи

Што се тиче народне радикалне странке, она је пред сабор год. 1890. на великом бирачком збору у Н. Саду 22. фебруара донела програм у форми одлуке, која гласи дословце овако:

Резолуција

донесена на општем бирачком збору „целокупне срп. народне слободоумне (радикалне) странке“ држане у Н. Саду 22. фебруара 1890.

С разлога, што се автономна права, подарена народу српскоме у опсегу карловачке митрополије, имају сматрати као излив највишег признања круне за неоцењене заслуге народа српског, стечене за превишњи престол и опстанак ове монархије с једне стране и као израз верске слободе и трпељивост с друге стране;

с разлога, што српски народ у опсегу карловачке митрополије та своја права све до данас никада и ни у којим приликама напуштао није, но их је уз највиши надзор државне власти вазда вршио и вршити тежио;

с разлога, што ће се и на претстојећем народно-црквеном сабору неке одредбе наше црквено-школске самоуправе изменути, а неке опет по све нове донети;

с разлога, што ће претстојећем народно црквеном сабору нарочито спадати у дужност, да спроведе статут о избору митрополита — патријарха;

то ће „централна српска народна слободоумна (радикална) странка“ преко својих посланика на претстојећем народно-црквеном сабору, па и на даље настојати:

1.) да се автономна права народа српског у опсегу карловачке митрополије, осигурана највишим привилегијама и основним законима државним и земаљским, наиме законским чланцима XXVII. од 1790|91. XX. од 1848., IX. од 1868. и саборским устројством од 1875. год. неокрњена, у свом опсегу своме одрже;

2.) да се при измени досадањих и донашању нових статута у опсегу наше самоуправе, неокрњено очува и што више прошири непосредан уплив и право народа на управу цркве, школе и фундацијоналне имовине народне;

3.) да се тачно обележи делокруг хијерархије и народа у вршењу автономних права и дужности имајући на уму просвећено доба у коме живимо и одредбе наше вере православне, и

4.) да се народу чисто и неокрњено одржи и осигура право на слободан избор митрополита — патријарха.

Нови Сад, 27. марта.

Изборно кретање за угарски сабор отпочело је и у Новом Саду и то — изненађењем. Један део присталица владине странке искупили су се у хотелу „Мајеру“, те је под председништвом градоначалника г. Стевана Пеци Поповића одржао збор и прогласио министарског секретара Громона за посланичког кандидата. Том је приликом др. П. Јанковић на српском језику величао важност и заслуге Громонове а др. Бала на немачком језику. — И ако је осим дра Паје Јанковића било на тој конференцији (од 160 чланова) само три Србина, ипак је оправљен Громону брзојав, да је ово први пут како су се Мађари удружили са Србима под либералном заставом — У исто време била је друга конференција другог дела владине странке у хотелу „Јелисавети,“ у којој су били сви чиновници и професори мађарских школа, и ти су истакли досадањег посланика Рохоњија за кандидата. Узима се да је ова борба између Селоваца и Банфијеваца, и ако Рохоњијеве присталице тврде, да су и они и њихов кандидат за Села.

Важан глас из Босне.

Сарајево, 18. марта 1901.

Загребачки „Obzor“ као и неки листови у Будимпешти и Бечу доносе вијест, да је између босанске владе и Мухамеданаца дошло до споразума — изузимајући једне тачке! По наредби земаљске владе састала се и четири српска православна митрополита у Сарајеву и изгледа, да би г. Калај хтео да умири духове, не земље, већ себе ради.

Борба, коју читава земља води против данашње управе, особито против г. Калаја и његових насиља, није почела од јучер, већ се годинама повлачи. И да је г. Калај имао намјеру да задовољи како православне, тако и Мухамеданце, он је то и могао, а томе имао је и разлога да учини.

Но она црта, која се огледа у бечкој политици, јасно је и код босанске владе избила. Обећавања и вјечита обећавања, — умиривања и вјечита умиривања и — ништа друго.

Ми сви знадемо, да је г. Калај још прије три године у делегацијама јавно изразио, да ће православнима по могућству дати највеће концесије; чак и наредио, да Срби православни израде „штатут“. Исти је и израђен и г. Калају био предат. После предаје г. Калај не само да није ништа учинио, него извјесним „средствима“ ставио је расцјеп између православног народа и патријаршије, те је целу ствар осујетио.

Шта је чинио са православнима, то је исто учињено и са Мухамеданцима. И њихове основане и праведне тужбе називао је лажним. Даље, међу Мухамеданцима је покушавао свима сретствима да обори значај, истинитост и важност њиховог покрета; не само у Херцег-Босни, него и у цијелом образованом свијету.

Но кад је и код једних и других, крај све деспотске силе, пропао, сада тражи споразум, да умири узбуркане духове и не треба мислити, да г. Калај то чини из увјерења, што види, да се то мора народу дати, већ што осјећа врелину под својим табанама и тражи један моменат умирења и стишавање духова, да може мирно себе провући из хаоса оних неуредних одношаја, које је он у нашим пећеничким земљама створио и као виновник свијух зала, да преда замршене одношаје другима.

Гдје таке намјере министра руководе — ту искрене помоћи и олакшица нема.

С тога су наши пуномоћници како православни тако и мухамедански, обазриви. И неће на лепак наилазити и да ради парче лажнога, несигурнога, несталнога и превртљивог папира изгубе из вида добро цијелога народа и цијеле земље. Неће заборавити, да смо се крви залагали и — у потпуном ријечију — муке мучили; нечувене жртве подносили, докле смо довнен дошли, да се о нашем стању озбиљније мисли и да се неистине босанске управе оборе.

Наши опуномоћеници имају право да заступају наш свестран живот, свестрано стање Босне и Херцеговине, које је тешко скопчано са уређењем наших вјерских одношаја. Због тога није довољно, да се само старају за уређење вјерских прилика, него не смеју и неће губити из вида и читаво наше стање које је грозно и очајно.

Они живе с нама и виде да смо ми пропали. Све услове, што су нужни за живот једнога човјека, па и народа, одузео је министар Калај у своје руке и у руке својих другова. Ми се у очајању боримо између смрти и живота, па ако привидно и добијемо и највећа права за сређење наших вјерских одношаја, ми их нећемо моћи одржати, јер животна је наша снага исцрпљена, а црпеће се још јаче, тако да ћемо ми сами клонути на развалинама тога права и тим, бајаги повластица и онда смо пропали.

Од енергичног рада наших опуномоћеника може нам сретнији положај доћи, а то ћемо тако моћи постићи, ако се у захтјевима својима не ограниче наши опуномоћеници само на вјерско уређење. Нама је као кора хлеба нужно и грађанско уверење, законска справедљивост, обезбјеђење нашега материјалнога живота, без којега не можемо ни вјерски замислити. Материјални наш живот предат је у руке страним људима и опстанак наш клони се тоталној пропасти. И наши опуномоћеници треба да нас, као и себе од те пропасти

осудио. — А да се сам собом увери шта је глад?

Та га мисао не остављаше ни за час. Наравно, да закон прописује за сваког злочинца строгу казну. Али можда — ко зна? Можда ипак не чини добро, али он се мора о томе уверити.

И кад му се ова мисао све већма поче усељавати у главу, поче се спремати да би могао циљ постићи. Жену и децу пошље у купатило, и њима предаде сав новац. За тим испремеће цео стан, да се не би што од јестива нашло.

Чим је жену одпратио до железнице и вратио се, одмах захте да што једе. Озбиљни човек насмеши се. Овај захтев сада је отуд, што он хоће да гладује. Ово је само последица по све природне реакције. Чим заборави на шта се одрисио, биће боље. Па ипак не може да се ослободи замисли, да гладује. Глупост! Та у подне је јео као и обично Не може дакле ни бити гладан. Сигурно и лопови само уображавају, да су гладни.

Ех, та ко ће се оваким мислима бавити. Отићиће у кафану, тамо ће се њих опростити. Али паде му на ум да нема новаца. Окрете се и поче размишљати, чега да се лати. Ништа му није по вољи. Поче без икаква смисла горе доле шетати. Паде му на памет, да му је одпутовала породица. Обично је у том случају други пут на жену и децу мислио. Сад није тако. Не зна ни сам управо о чему мисли. Већ постаје сам себи несносан. Врло се непријатно осећа Оковратница, чини му се, да му је тесна; ако у путу треба коме да сврне љути се и тако мрко гледа на људе, као да би их с места осудио на неколко годишњу робију.

Погледа на сат и виде, да већ више од четири сата лута, а ништа му паметно не може да падне на ум. Иде кући да чита. Ни ту се не осећа добро. Опет би јео. Сад је ваљда озбиљно гладан? Не може да чита, ваљда што је уморан. Али шта ће да ради? Неко време шета се по соби, за тим седе у наслоњачу. Код куће нема ни залогаја. Но па он и тако не би хтео јести, јер хоће да позна глад. Мора да пије. Воде пије. Чудновато! Другом приликом једва би попио и по чаше воде, а сад је већ неколико чаша смирио. Како му је необично у стомаку. Сад је све жељнији јела.

Да би се опростио мисли, прилеже. Кад се сутра дан пробудио, брзо се обукао, и оде у звање. Осећао се јако изнуреним али пошто је силан посао, лако заборави на јучерашње помисли.

Али чим напусти звање, с места му дођоше још непријатније мисли од јучерашњих. Па онда, као да је сав изломљен. Ваљда је томе стомак узрок, ваљда је то сад већ глад.

Врло му је мучно. Сваки чланак га боли, као кад би га ко ваљано истукао. Пролазећи поред гостионице, осећа разноврсне мирисе јестива и силом би да уђе, али паде му на памет да нема новаца.

Да му је сада новаца узео би да једе у пркос завери Бога ми јео би. А и нашто да гладује? То није ништа до-ли глупа сентименталност. Људи његова положаја не треба да гладују. Е, али шта да ради? Најпаметније би било да где год узајми новаца. Али где ће? Има до душе пријатеља који би му дали новаца, али шта да им каже? — Не, никако, изложио би се вечитом подсмеху. Има једног пријатеља коме би могао све поверити. Оде му у стан — овај је одпутовао. Шта да ради? Опет гладан да легне? Не, не! Сад већ познаје глад Заиста је она врло непријатна — проклета. Заиста није чудо што се у оваком стању одважи какав необразован човек да краде.

Рђаво му је. Да ли да чита? О, не сад га не оставља та мисао, како би да се добро наједе. Као да је у грозници. Је ли то од нервозности или од глади? Осећаји, који њиме овладаше, све су дивљији, све зверскији. Јео би, јео. Чисто се вуче по улици, на једном спази гостионицу, камо је редовно одлазио. Без предомишљања уђе. Келнер га познаје, те му одмах донесе кафе и лебчић. Судија жудно пије и једе. Појео би још један лебчић, али му је срамота да иште. Узе новине у руке, али не може да их чита. Келнеру рече да је новце заборавио код куће.

На те речи поцрвене. Иде кући па ће одмах лећи. Осећа, да је болестан. Очи му гору, глава му је врела, сваки му мишић дрхће. Једва у неко доба ноћи заспа, али га тешки снови обхрвали. Чим се пробудио, прва му помисао беше јело. Поново потражи пријате-

сачувају, а то могу, јер њихова пуномоћја су оличена у васколиком народу, васколикој земљи, која говори у име нас.

И за то ће се без сумње наши пуномоћници, и мухамедански и православни, прије но што са Калајем прекину, састати брацки и споразумети; претрести наше стање и са свега гледишта и тражити и оно, што свакоме грађанину припада, а нужно му је, да одржи свој живот.

У то име на посао!

Неколико из народа
мухамеданског и православног.

Политички преглед.

Нови руски министар просвете. Руски цар именовао је за руског министра просвете свога ађутанта ђенерала Вановскога. Цар је у своме наименовању Вановскога за министра просвете рекао, како је врло потребно, да се одмах одлучно приступи ревизији и побољшању прилика на просветном пољу Русије. Он се многоме нада из политичког искуства и спреме Вановскога, именовао је Вановског и за сурадника на основном преображају руске основне школе, и нада се, да ће Вановски својим искуством и образовањем унети у наставу и здравији дух. — Питање је, хоће ли Вановски моћи одговорити овој тешкој задаћи својој и на великим школама Русије успоставити ред и здраво стање.

Ухапшење мађедонског комитеа. Ухапшење седморице чланова, који су руководили пословања мађедонског комитеа, наредио је истражни судац у процесу Михајловна. Владини кругови мисле, да је процес чисто криминалне природе. У Софији мисле, да је бугарска влада у овој ствари зато била енергична, што су то захтевале Турска и остале силе, а поводом поновних беседа чланова мађедонског комитеа, који су претили. Приликом ухапшења не беше противљења. Очекују се и даља хапшења. Веле, да се ове и овакве мере одобравају у Бугарској и да ће садашња влада тиме утврдити свој положај.

Престона беседа у Румунској. Краљ је у прошлу суботу отворио новоизабрани парламенат овом беседом: „Са задовољством гледам себе посред законодавна тела и очекујем с поверењем решење питања, што су на дневну реду. Исход нових избора показао је, да у целој земљи влада осећање патриотично и да су сва снага и све мисли усредсређене у сврху отклањања тешкоћа, што постоје. С тога се и похитало са сазивањем парламента. Забринуту срцу моме је сад лакше, јер вас гледам искупљене око престола, да с владом заједно употребите све згодне мере, да се олакша и уреди финансијски нам положај. С тога је прва вам задаћа, да се проучи прорачун, те да се од 1. (14.) априла уведе стална равнотежа међу издавањима и примањима. Да би се то постигло, ваља да се уведе озбиљна штедња. Свако, био мали, био већи, мора учествовати у принашању жртве, које ће — уверен сам — учинити сваки из љубави према својој отаџбини, као што је то румунски народ увек чинио у важним часима политичког нашег живота. Европски мир је непоколебивом одлуком европских сила ујамчен, а Румунија је у пријатељству са свима државама.“

Фондови разговарају...

Кад се ономад тресла земља, љуто се поплашише народни фондови. После су дошли к себи, те разговарају.

Манастирски фонд први отпоче: — Е видесте ли браћо како смо могли да настрадамо? И то онако одједаред: Ух, ух! И сад се чисто тресем, кад помислим како се мало час — тресло.

Клирикални фонд каже: — Е гле сад! Та ти бар ниси имао много да изгубиш.

— Није него, брани се манастирски фонд. Ти мислиш: ако ја имам тек неколико десетина хиљада, а ти бројиш милијуне, зар мени мој живот није толико мио, као и теби твој?

Неприкосновени фонд каже: — Манте се свађе Страшна ми посла, да смо и пропали Верујте не би нико заплакао за нама.

— А народ? питају сви фондови у један глас

— Какав народ? Стало га! Ето нас онај пацов од преко пута толико јео, те јео, па ништа. Још га пуштају, да буде наш председник. И викали му живео на Матичиној скупштини, као да му није и сад још мастан брк.

Тада ће се умешати хијерархијски фонд. Истина, тешко је наћи пријатеља на делу, ал ја се могу похвалити, да сам стекао.

— Да се не вараш?

— Не варам се. И могу вам рећи да ме баш здраво, здраво воли и јако се заузима за мене.

— Ко је то?

— Његова екселенција, министар-председник Сел.

— Јел могуће?

— Ено тамо акт, па видите. Саборски одбор је из мене одредио редовну годишњу припомоћ сантовачком пароху, ал господин министар заврте главом те ни да чује. Поздравте, каже, Сантовчане, да ти неће видити ни паре из хијерархијског фонда. Видите ли како ме чува? То је пријатељство!

Остали се фондови прво узбезекнуше, па се после почеше подмигивати.

— Слушајте, каже хијерархијски фонд. Мени се чини да његова екселенција све нас воле. Тако сам нешто разабрао, да би он највољео кад би Сантовчани отишли опет у католике, сигурно зато да немамо терета још и због њих.

— И ти мислиш да је то из љубави према нами? пита га школски фонд.

— А да због чега другог? — Кажите због чега другог? пита хијерархијски фонд.

Ал ни један фонд не одговори. Само школски фонд промрмља у себи: Чини ми се, чини ми се, кад је био потрес, да се овом хијерархијском фонду пореметио мозак...

Вести из места и са стране.

Метеор. Београдским листовима јављају са Јавора: У недељу 18. о. м. око пола једанаест часова пре подне појавио се велики метеор, који је летео од југа западу, т. ј. с наше стране турско-босанској граници. Метеор је био сјајан и бацао искре а пратио га је дим, дакле горео је. Како је било ведро небо и сијало сунце видео се на великим даљинама. Тако видео се је са Јелице, Ивањичког брда, Мучња, Јавора, из Сјенице и Нове Вароши. Свакако да се је видео и даље. Из тога се даје закључити, да је био врло велики. Ово се утврђује и тиме, што се је пуцањ, приликом његовог пада на земљу, чуо такође на далеко. Шта више у неким местима, као н. пр. у Сјеници осетио се у то доба и мали потрес, тако да су се неки пробудили из спавања. По дознању и свима околностима метеор је овај пао негде у близини турско босанске границе, а по некима на Јадовник планини. Празноверни људи доводе ово у везу са скорим ратом, јер је и пред први српско-турски рат пао метеор у истом правцу.

Прослава ослобођења Грчке. Пишу из Атине од 25. марта: Јуче је отпочета прослава осамдесето-годишњице ослобођења Грчке. Иницијативу су узели универзитетскм студенти, а учествује министарство просвете, сви други просветни заводи и сва патриотска удружења. Јуче у три часа после подне цела академска омладина, са свима професорима, заставом и музиком отишла је пред споменик изгинулим студентима на Драгоцику 1819. под Ипсилантијем. Говорио је један ђак. Данас ће се ићи у саборну цркву на благодарење. Присуствоваће краљ и краљевска породица, дипломатски кор, министри и великодостојници. При повратку из цркве ићиће се пред споменик патријарха Григорија V., и Риге од Фере, где ће говорити професори универзитета, па ће се положити достојни венци на споменицима народних мученика. — После подне биће свечан скуп у универзитетској сали, где ће присуствовати краљ и сви државници. Ту ће говорити ректор универзитета Муцопулос о значају прославе. За тим ће се присуствовати откривању споменика изгинулим студентима у рату 1897. г. У вече биће велика бакљада и осветлење вароши.

Транс-сибирска железница. Русија ће скорим да заврши градњу транс-сибирске железнице, коју је почела градити пре девет година. Данас има већ 5400 километара пута, што чини просечно 600 клм. годишње. Дужина свију мостова, износи 48 клм. Сам мост на реци Јелисеј дугачак је 895 метара. Сад је ујемчена свеза Европског континента до Владивостока Путовање траје 18 дана. Да би се путовање олакшало и убрзало, иду из Москве до Иркуцка посебни брзи возови и такво путовање траје 9 дана. Од Лондона и Париза до Владивостока траје данас путовање само три седмице, док би се лађом преко Сујецког канала морало путовати шест седмица. Кад се заврши целокупна градња, износиће дужина транс-сибирске железнице 8870 клм.

Лажне вести. У неким иностраним новинама пронесене су вести, да је један руски офисир, који је имао приступа у цареву собу, пуцао у соби из револвера на руског цара Николу, али га није згодио. Тако тврдише, да је било атентата и на полицајног старешину Кирилова, кад се овај враћао из Царскога Села. Званични и полузванични листови руски одлучно поричу ове вести и веле да о атентаторима тима нема ни речи.

Конгрес против алкохолног пића. Данас, у уторак отворио је аустријски министар-председник Кербер у име владе осми међународносни збор против алкохолног пића. По налогу самог руског цара њега ће лично заступати Буловски и гроф Лудвиг Старцински. Заступљене ће још званично бити нарочитим изасланицима државе: Француска, Белгија, Данска, Низоземска, Норвешка и Шведска. Држана ће бити до 60 предавања. У првој седници говориће неуморни борац целог овог покрета, испитивалац природе професор Форел, о културном значају антиалкохолизма. Изасланик француске владе, др. Рихард, медицински шеф војног шпитаља у Паризу говориће о алкохолизму у војсци. Из Белгије говориће поборнице женског покрета, госпође Маргарита Лавелеј и Парент из Литиха, и госпођа Келхов из Брисла. Из Париза говориће још и чувени професор медицине Легрен. — Вођа швајцарске социјално-демократске странке Лаг, начелник суда, говориће о алкохолизму и сталешкој борби. Приређивачице овог конгреса, приредиће сутра у вече пријатељско вече у почаст гостима а у дворанама „хотела Континентал“. На овом вечеру неће бити никаква алкохолна пића, а суделоваће први вештаци и вештакиње бечке.

Лепота американских жена. Позната је већ ствар да сви листови, па и сами париски који су тако горди на свој лепи женски пол, хвале и узносе лепоту америчких жена. Недавно је француски писац Дешамп почео да пише о лепоти американских жена. Он је нарочито путовао у Америку, да се сам лично увери о тој лепоти и испита узроке од куд та лепота долази. Опис његов врло је занимљив и ми из њега вадимо ово: Америчке жене и девојке доиста су врло лепе, али они ту своју лепоту, непоказују на улици. Овде се не лута и не шећка по улицама. Американац никад неће застати пред каквим излогом, ако нема што да види, што би купио. Лепота једне жене, коју он не познаје, случајни састанак с њом, илузије једне сањалице, сласт да време узалуд проћердава, то брат Јонатан (американац) не познаје. Улица припада људима, који журе својим послом. То зна и американка. Па зашто да губи своје време, и своју лепоту износи онде, где неће наћи, ко ће да јој се диви. Дешамп је посетио више америчких женских универзитета и изненадио се са каквим маром и вољом америчка девојка негује и развија своју телесну лепоту. Имаде тамо и школа за госпође, у којима се држе гимнастичка вежбања. Ту ђаци уче јахати, пливати играти разне, игре у којима се гипкост те-

---

ља, али овај се ни сад није вратио. Брзојавио би жени, да му пошље новаца, али нема чим ни брзојав да плати Не иде ни у звање, јер се осећа неспособним за посао. Грозне мисли које га јуче мучише, сад се удвостручише. На људе, који пролазе поред њега тако бесно гледа као да су му они највећи непријатељи.

Помисли у себи, да су ови сви сити, само сам ја гладан. Осећа, да би у оваком душевном растројству био у стању и да убије. Телесни болови све се повећавају, а особито га боли око стомака и срца. Па гле како је ислабио. Мисли му се збркале, хтео би нешто, али не зна шта. Мириси јела, који из гостионица допиру до њега, необично га драже. А кад то осети, највољио би се туђи, убијати. Да би се од тога ослободио, изађе ван вароши.

Ни у шуми не налази мира. Наиђе на неке јагоде; поједе, али сад још јаче осећа глад.

Врати се у варош. Мора јести, па како било. Паде му на ум да има сат, то би могао заложити. Али кад је стигао у варош, већ затворили заложнице. Ужасно овлада њиме очајање. Плакао би и убијао. У овом часу мрзи цео свет. На једном спази пред неком трговином читав снопић кобасица. И не промишљајући се, зграби једну и већ на улици поче јести.

У тај мах један полицајац мете му руку на раме...

Превод.

ла усавршава и врло лепо описује такову једну игру, у којој се играчице брзо и вешто крећу, без да тим покретима шкоде што чедности и укусу. „Грдном изложбом лепоте“ казива Дешамп нови свет, у којем нема ваљда толико кипова од мрамора и бронзе, али за то обилује живим, природним мушким а нарочито женским лепотама. И сва средства за вежбање тела у Америци су достигла тако рећи савршенство. И њима се највише може приписати у заслугу, што је Американац с правом горд на своју лепу, стаситу жену ил девојку, чију лепоту и европски листови морају да величају.

Књижевни Одбор Матице Српске имао је у четвртак 22. марта (4. априла) 1901. свој редовни састанак под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од предмета наводимо: Како народни добротвори Новак и Соса Голупски из Сентомаша нису поближе одредили на какву просветну цел да се употреби њихова задужбина, умољава се Књижевно Одељење, да пред најближу скупштину изнесе конкретан предлог секретарев о том. — Прима се у начелу предлог секретарев, да се распише награда за „Прегледни садржај свију књижевних листова српских у XIX. веку“. Предлог се упућује такођер Књижевном Одељењу, које ће одредити тему по којој се има израдити тај „Прегледни садржај“. — Два автоприказа дра Бранислава Петронијевића о делима „Спиритизам“ и „Principien der Erkenntnisslehre“ издају се редакционом одбору на употребу. — Прима се за „Летопис“ чланак проф. Милана Недељковића „Наша савремена лепа књижевност“. — Новела „Искра живота“ од непознатог писца издаје се на оцену као дело, које је стигло на расписану награду. — Спис проте Митра Руварца „Статистички преглед епархија (у Угарској и Хрватској) око половине XVIII. века“ издаје се на мишљење члану Милутину Јакшићу. — „Збирка српских народних женских песама“ Милана Обрадовића издаје се на оцену члану Тих. Остојићу. — Спис истога „Имена домаћим животињама у Срба“ враћа се писцу с тим, да Матица нема средстава за награђивање таквих дела. — Примају се за „Летопис“ препеви Јована Дучића Пушкинових дела „Цигани“, „Камени гост“ и „Анђело“. — Узима се на знање извештај секретарев о полугодишњим исказима Матичиних питомаца.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 27. марта.

Дубровник. Словенски новинарски конгрес није био у ствари ништа друго већ хрватска демонстрација у корист великохрватске. Закључено је да се подигне словенски кореспоненц биро у Бечу, који би се борио против бироа који су против Словена. За тим је закључено још да се организира удружење аустро угарских словенских журналиста. И ма да су Хрвати из небуха изнели на тапет босанско питање, Пољаци су држали уз Хрвате, Чеси су ћутали и били резервисани. Хрват Радић из Загреба предложио је спајање Босне и Херцеговине са Хрватском. Сушачки и дубровачки новинари устали су против тога и тражили да се ово питање не претреса. После говора Бианкинијева решено је да се и босански новинари позову на идући конгрес у Љубљани. Срби нису били на овоме збору.

Праг. Цар и краљ Фрања Јосиф посетиће ускоро Праг.

Трговина.

НОВИ САД, 27. марта 1901. год. Пшеница прве каквоће фор. 7·——20 н. Пшеница средња фор. 7·—— н. Пшеница лакша роба фор. 6·80—90 н Наполица ф. 6·—— н. Јечам нови ф. 6·30—50 н Зоб фор. 5·80—6·— нов. Кукуруз у зрну нови фор 5·——.10 н. нови у клипови ф. —·——.

Маст 50 фор. Сланина сува 50 фор. дебела пушена 50 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	32—33 нов.	живе
„ средњи . .	30—31 нов.	мере
„ лаки . . .	27—29 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	25—30 нов.	по клгр.
Јагњци	5—12 фор	по пару.
Овци .	——— фор.	по пару.

Стање воде под Новим Садом.

26 марта било је	4·— мет.
27 марта било је	3·65 мет.

ОГЛАСИ.

„Trilby“ ШАМПАЊСКА МАРКА

СТОВАРИШТЕ КОД

Д. КОДЕ 151 1—4

деликатесна трговина у Новом Саду.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС.

Ташишко-Петровоселска српска прав. црквена општина ради издавања градње нове цркве оглашује писмену дражбу. Прорачунска свота је 18.000 круна од којих подузимач 10% кауције има у готовом новцу или вредносним папирима код епархијске управе темишварске положити. Посао само оспособљен мајстор може добити. Затворене с поља Offert означене писмене понуде имају се до 20. априла по новом на адресу Момчило Тапавица (Budapest VIII. Szentkir. ú. 26.) послати где се прорачунске бланкете и услови уз пошиљку од 2 круне у маркама добити могу. О понудама црквена општина слободно решава и у току од 10 дана офертантима до знања ставља.

Ташишко-Петровосело, 8. априла п. р. 1901.

Последња пошта Temes-Rékás.

172 1—2 **Црквена општина.**

СТЕЧАЈ.

Црквени одбор пештанске српске православне црквене општине расписује овим стечај на једну занатлијску стипендију из закладе Наума Бозде у износу од 4200 круна.

У смислу основног писма закладе Наума Бозде: у овој завештачкој потпори учествовати могу сиромашне занатлије и машинисте у државама св. Стевана круне рођени, у Пешти дуже време настањени, православне вере и доброг владања, који би мајстори хтели бити, и који ће у случају да би у брачни живот ступити хтели Српкињу за жену узети.

Молбенице ваља — уз исказ српске народности, православне вере, сиромашног стања, моралног владања, досадашње праксе и здравственог стања — у року од месец дана долепотписаном председништву црквене општине поднети.

Из седнице црквеног одбора пештанске српске православне црквене општине, држане 22. марта (4. априла) 1901. 164

Др. Милан Мандић, перовођа. 2—2 Стеван Јовановић, председник.

Бр. 143./1901.

Објава.

Ритска управа јавља, да ће путем јавне лицитације на време од дана продаје до 31. децембра 1901. следеће земље за пашу издавати.

А) *Земљиште у задолмљеном риту:*

1. У свима заливима између великог и малог насипа лежеће земљиште у мањим парцелама.

2. У VI. заливу каћки део Врбовац за новом долмом око 94 ланца; Врбовац од преке долме и каћске висе према каналу до кука око 170 ланаца; у вењеру под каћским виноградима 40^{584}.

3. I. залив жабаљски део 225 ланаца у парцелама по 30—50 ланаца.

4. I. залив чурушки део 251 ланац у парцелама по 30—50 ланаца.

5. IV. залив гардиновачки део 71^{1450} ланаца у парцелама по 30—50 ланаца.

Б) *Земљиште у предолмљу:*

1. У III. заливу Врањак што општини припада и онај део од преграђене Тисе уз стари насип.

2. У I. заливу земљиште између преграђене Тисе уз стари насип.

3. У VI. заливу земљиште од смрдоша са калиштем до хатара у непосредној близини чуварских кућа на долми.

Лицитација ће почети:

1. У I. заливу 4. (17.) априла 1901. у 8 сахати пре подне од Чуруга до жабаљске скеле, а 5. (18.) априла 1901. год. у 8 сахати пре подне од жабаљске скеле и прелаза у III. залив до мошоринског брега.

2. у IV. заливу 4. (17.) априла 1901. год. у 8 сахати пре подне од фундационе парцеле до Гардиноваца.

3. У VI. заливу 5. (18.) априла 1901. год. у 8 сахата пре подне у каћком делу код фундационе парцеле непрекидно према новосадској граници и завршује се у вењеру. Том приликом ће се код чуварских кућа на долми смештена дрва продати.

Умољавају се власти, да изволе ову објаву обнародовати.

У Тителу, 7. априла 1901. год.

166 2—3 **Управни одбор.**

ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

СТЕВАНА С. ЈАНКОВИЋА

У СР. КАРЛОВЦИМА

потребује једног шегрта из боље куће. Ступити може одма. 167 1—3

ПОТРЕБУЈЕМ ЈЕДНОГ

КЊИГОВОЂУ

који је самосталан радник. Српски и немачки језик је неопходно нуждан, а првенство има ко и мађарски знаде. Плата је годишња **600 круна и потпуна обскрба.** Првенство имају они, који су као трговачки помоћници сервирали.

171 1—3 **М. П. Михајловић,** у Јарковцу.

МЛАДОЖЕЊА.

Србин трговац 31 годину стар, у једном од највећих српских села у Бачкој, тражи девојку 22 до 24 године стара са 20 до 30.000 круна. Радња чини промета годишње 50 до 60.000 круна. Писма или понуде с фотографијом слати администрацији »Заставе«. 166 1—5

МАНУФАКТУРНА И МЕШОВИТА РАДЊА

А. МИЛАНКОВИЋ И СИН

У ДАЉУ

потребује помоћника, који осим српског још немачки и мађарски говори. 162 2 3

ПРОДАЈА РАДЊЕ.

Шпецерајска и мешовита трговина постојећа од дужег времена у Новом Саду у лепом, живом сокаку, добар обрт и сигурна ексистенција, може се врло јефтимо купити. Извештај под шифром „Напредак“ даје администрација овог листа. 157 2 3

ПЛАВА КАМЕНА

И 140 5 8

РАФИЈАБАСТ

у најбољем квалитету и по најјефтинијој цени добија се код

ЈОВАНА ЕРНСТА и СИНОВА

У НОВОМЕ САДУ.

ЧОХАНО ОДЕЛЕЊЕ

фирме

KASTNER & ÖHLER, GRAZ

има на сложишту **највећи избор правог штајерског лодна.**

Најбољи припознати фабрикати са гарантовањем, да је чиста вуна; модних штофова; црних и плавих штофова за мушка одела. 148 4—27

Мустре франко.

Chief Office 48, Brixton-Road, London, SW.

АПОТЕКАРА А. ТИЈЕРИЈА

ХЕМАТИН-ПАСТИЛЕ

за стварање крви и које хране,

најпоузданије је средство, којим се одстрањује малокрвност, бледоћа и остале болести, које отуда произлазе. Клонимо се употребе јаких, тешких вина са гвожђем, које у сваком погледу стомаку шкоде, већ употребљујмо ове пастиле, које су за узимање лаке и пријатне. Свака кутија мора бити обележена потписом произвођача. — Једна кутија кад се новац у напред пошље стаје са плаћеном поштарином **4 круне**, а поруке отправља

Apotheker A. Thierry's Balsam-Fabrik in Pregrada *bei Rohitsch-Sauerbrunn.*

593 5—

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду